

УДК 340.12(4-191.2)

Наливайко Л. Р. – доктор юридичних наук, професор, проректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, м. Дніпро
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7696-4223>

Теоретичне осмислення сутності правозахисної функції в державах Центральної Європи

Рец. на кн.: Копча В. В. Правозахисна функція держави Центральної Європи: теоретичні та порівняльно-правові аспекти : монографія. Херсон : Гельветика, 2020. 396 с.

Не підлягає сумніву актуальність теми монографії В. В. Копчі, на яку укладено рецензію. Реформи в правовій сфері України, які проводять останніми роками, мають набути завершеного вигляду за всіма основними напрямками. Досвід держав Центральної Європи, які є членами НАТО та Європейського Союзу, повинен стати в нагоді в різних аспектах. У роботі йдеться про вивчення загального механізму ухвалення рішень, співвідношення законодавчих і підзаконних засобів регулювання, управління й розпоряджання ресурсами в таких аспектах: а) напрями та зміст конституційного реформування, тобто внесення змін до Конституції України; б) пошук ефективних засобів зміцнення незалежності судової влади; в) формування прокуратури як ефективного інституту сприяння правосуддю, що рівновіддалений від політичних сил; г) напрями вдосконалення поліцейської діяльності в захисті прав людини та протидії злочинності. Мета проведення реформ у правовій сфері полягає в розробленні інституційного механізму верховенства права.

Метою монографічного дослідження визначено аналіз і теоретичне осмислення сутності та здійснення правозахисної функції в державах Центральної Європи в контексті застосування належного досвіду для продовження й удосконалення реформ національного правопорядку України.

З огляду на предмет дослідження, у роботі коректно визначено методологію та доречно застосовано низку методів, зокрема системний та порівняльно-правовий. Монографічне дослідження вирізняється теоретичним і порівняльно-правовим спрямуванням. Порівняльно-правовий метод дав змогу оптимально дібрати для порівняння перелік держав та їхніх правових систем на підставі схожих ознак історичного й культурного контексту. Важливе значення має те, що в кожному аспекті порівняльного аналізу автор зберігає зв'язок предмета дослідження з контекстом відповідної держави. Завдяки такому підходу можна запобігти поширеному нині «правовому запозиченню» досвіду певної держави, не враховуючи інших обставин правових реалій.

У низці положень монографії В. В. Копчі виявлено наукову новизну. Зокрема, визначено основні фактори розвитку судового механізму захисту Конституції як потреби в узгодженні конституційних принципів поваги до прав людини, з одного боку, і демократії (влади більшості), з іншого, а також закономірності вдосконалення централізованої системи судового захисту Основного Закону.

Ґрунтовно висвітлено сутність правозахисної функції держав Центральної Європи, роль поліції в процесі захисту прав людини й ефективної протидії злочинності. Слід акцентувати на висновках автора щодо зазначеного ключового органу протидії злочинності. Обґрунтовано, що сформувалися нові тенденції в управлінській сфері системи державних органів, передусім – вимоги прозорості, ефективності й деполітизації до передбачених законом поліцейських структур, пріоритетним напрямом діяльності яких є захист прав людини. Власне цим зумовлений підвищений інтерес Ради Європи та ОБСЄ до поліцейської діяльності.

Визначальними є положення монографічного дослідження, у яких висвітлено процес реформування поліцейських структур у державах Центральної Європи. Зокрема, щодо Республіки Польщі автор слушно зауважив, що головним чинником процесу реформ поліції в цій державі було зобов'язання щодо втілення стандартів і цінностей поліцейської діяльності Європейського Союзу, вступ до якого визначено стратегічною метою держави. Організація поліції в цій державі засвідчує баланс між організаційними зусиллями й ресурсним забезпеченням, що спрямовані на підвищення показників ефективності поліцейських сил, з одного боку, і політичної нейтральності, з іншого. У монографії констатовано, що останніми десятиліттями рівень злочинності істотно знизився в державах Центральної Європи, що зумовило поступове зміцнення довіри суспільства до правозахисних інститутів. Вивчення та втілення досвіду інших країн видається пріоритетним напрямом діяльності правоохоронних органів в Україні.

Важливе значення має висновок автора стосовно ролі правосуддя (судової системи) в державі, що ґрунтується на принципі верховенства

права, а також про вплив процесу згортання гарантій незалежності суду й суддів на рівень демократії та поваги до прав людини.

У монографії акцентовано на тих факторах, які становлять ментальне та матеріальне підґрунтя для ефективного здійснення правозахисної функції в державах Центральної Європи. Ідеться про усвідомлення політичними елітами пріоритетів під час формування і діяльності органів правопорядку

та, водночас, належного ресурсного забезпечення всіх ланок цієї системи. Крім того, важливими є аспекти системного зв'язку між окремими етапами правових перетворень, які в комплексі відображено в поступовому проведенні цих реформ.

Монографія В. В. Копчі є завершеним науковим дослідженням, у якому на науковому та практичному рівнях розв'язано актуальну проблему правозахисної функції сучасної держави.

Рецензія надійшла до редколегії 31.03.2020

Nalyvaiko L. – Doctor of Law, Professor, Vice-Rector of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Dnipro, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7696-4223>

Theoretical Understanding of the Essence of the Human Rights Function in the Countries of Central Europe

Review of the book: Kopcha V. Human rights function of the state of Central Europe: theoretical and comparative legal aspects : monograph. Kherson : Helvetyka, 2020. 396 p.